

ابن سینا

حل خلاقانه مسئله

تألیف

دکتر محمدرحیم رمضانیان

دانشیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه گیلان

عادلہ عیسیٰ زاده سراوانی

سحر مسّاح چولابی

انتشارات دانشگاه گیلان

۱۳۹۶

دانشگاه گیلان

۱۳۵۳-۱۹۷۴

شابک: ۱- ۱۵۲- ۱۵۳- ۶۰۰- ۹۷۸

سرشناسه	: رمضانیان، محمدرحیم، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور	: حل خلاقانه مسئله/تالیف محمدرحیم رمضانیان، سحر مساح چولابی، عادلہ عیسی زاده سراوانی.
مشخصات نشر	: رشت: دانشگاه گیلان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۰ص: جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-153-152-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: واژه نامه.
یادداشت	: کتاب نامه.
موضوع	: اندیشه و تفکر خلاق
موضوع	: Creative thinking
موضوع	: سیال سازی ذهن
موضوع	: Brainstorming
موضوع	: حل مساله
موضوع	: Problem solving
شناسه افزوده	: مساح چولابی، سحر، ۱۳۶۱-
شناسه افزوده	: عیسی زاده سراوانی، عادلہ، ۱۳۶۲-
شناسه افزوده	: دانشگاه گیلان
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ح۸/۶۲ LB۱۰۶۲
رده بندی دیسیپلین	: ۳۷۰/۱۵۲
شماره کتابفروشی ملی	: ۴۷۸۵۸۳۶

اداره چاپ و انتشارات دانشگاه گیلان

نام کتاب	: حل خلاقانه مسئله
مؤلفان	: دکتر محمدرحیم رمضانیان، سحر مساح چولابی، عادلہ عیسی زاده سراوانی
ویراستار علمی	: دکتر محسن اکبری
ویراستار ادبی	: هوشنگ سپهری
نوبت چاپ	: اول، ۱۳۹۶
ناشر	: انتشارات دانشگاه گیلان
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
قیمت	: ۱۳۰۰۰۰ ریال

* هر گونه چاپ و تکثیر فقط در اختیار انتشارات دانشگاه گیلان است.*

فصل نخست - کلیات

۱- مقدمه.....	۲
۲- اهداف یادگیری.....	۲
۳-۱ چالش قرن ۲۱ و چرا حل خلاقانه مسئله جوابگوی این چالش خواهد بود؟.....	۲
۴-۱ مشکل یا مسئله.....	۵
۵-۱ مسئله.....	۷
۵-۱-۱ انواع مسئله.....	۸
۶-۱ گام‌های حل مسئله.....	۹
۷-۱ فرآیند و شیوه‌های حل مسئله.....	۹
۸-۱ روش‌های حل مسئله.....	۱۱
۸-۱-۱ الگوریتم‌ها.....	۱۲
۸-۱-۲ روش اکتشافی.....	۱۲
۸-۱-۳ روش تحلیل وسیله - هدف.....	۱۲
۸-۱-۴ روش استدلال قیاسی.....	۱۳
۸-۱-۵ روش طوفان فکری.....	۱۴
۹-۱ خلاقیت.....	۱۴
۱۰-۱ فرایند حل خلاق مسئله.....	۱۶
۱۱-۱ مهارت‌های حل خلاقانه مسئله.....	۱۸

۱۲-۱	موانع حل مسئله	۲۱
۱۳-۱	پرسش‌های مروری	۲۱
۱۴-۱	منابع	۲۴

فصل دوم- فرایند حل خلاقانه مسئله

۱-۲	مقدمه	۲۶
۲-۲	اهداف یادگیری	۲۶
۳-۲	فرایند حل خلاق مسئله	۲۶
۱-۳-۲	گام نخست- تحلیل محیط	۲۸
۲-۳-۲	گام دوم - تشخیص مسئله	۳۰
۳-۳-۲	گام سوم - شناخت مسئله	۳۲
۴-۳-۲	گام چهارم - فرضیه سازی	۳۶
۵-۳-۲	گام پنجم - ایجاد شقوق مختلف	۳۷
۶-۳-۲	گام ششم- انتخاب از بین راه کارهای مختلف	۳۸
۷-۳-۲	گام هفتم - تکنیک اجرا	۴۰
۸-۳-۲	گام هشتم -تکنیک کنترل	۴۰
۴-۲	پرسش‌های مروری	۴۰
۵-۲	منابع	۴۳

فصل سوم- الگوها و مدل های حل مسئله

۱-۳	مقدمه	۴۶
۲-۳	اهداف یادگیری	۴۶
۳-۳	الگوها و مدل های حل مسئله	۴۶

۴۷.....	۴-۳ الگوهای متداول حل مسئله.....
۴۷.....	۵-۳ مدل حل مسئله گروهی.....
۴۸.....	۱-۵-۳ طوفان فکری.....
۵۱.....	۲-۵-۳ تکنیک دوایر خلاقیت.....
۵۲.....	۳-۵-۳ تکنیک ایده پردازی گروهی گردش.....
۵۳.....	۴-۵-۳ سیستم های پشتیبانی تصمیم گروهی.....
۵۴.....	۵-۵-۳ شکوفه نیلوفر آبی.....
۵۵.....	۶-۵-۳ تکنیک تجزیه و تحلیل مورفولوژیک.....
۵۶.....	۷-۵-۳ تکنیک گروه اسمی.....
۵۷.....	۸-۵-۳ تخته داستان.....
۵۸.....	۹-۵-۳ روش ابداعی تریز.....
۶۰.....	۶-۳ مدل تفکر سیستمی حل مسئله.....
۶۲.....	۱-۶-۳ مهارت های تفکر سیستمی در حل مسئله.....
۶۳.....	۲-۶-۳ تفکر سیستم به عنوان علت حل مسئله.....
۶۳.....	۳-۶-۳ طراحی، تحلیل و کنترل مسئله در سازمانها.....
۶۳.....	۴-۶-۳ ایجاد انگیزه آموزش مهارت های تفکر سیستمی حل مسئله.....
۶۳.....	۵-۶-۳ گامهای حل مسئله در رویکرد آیسبرگ.....
۶۴.....	۷-۳ مشکلات و موانع حل مسئله.....
۶۴.....	۱-۷-۳ مدیران و موانع حل مسئله.....
۶۵.....	۲-۷-۳ تفاوت ارزشهای اجتماعی تصمیم گیرندگان حل مسائل.....
۶۵.....	۳-۷-۳ فقدان توانایی ارزیابی پیامدهای تصمیم گیری حل مسائل.....
۶۵.....	۴-۷-۳ عدم اطمینان نسبت به آینده حل مسئله در سازمانها.....
۶۵.....	۵-۷-۳ اکتفا به راه حل های رضایت بخش.....
۶۶.....	۶-۷-۳ اتکا به عقلانیت نسبی حل مسئله.....

۶۶	۷-۷-۳ مصلحت اندیشی وضعیت مشکل موجود در سازمانها
۶۶	۸-۷-۳ غلبه بر موانع در حل مسئله سازمانها
۶۷	۸-۳ نتیجه گیری
۶۷	۹-۳ پرسش‌های مروری
۶۹	۱۰-۳ منابع

فصل چهارم- حل خلاقانه مسائل در زندگی و کار

۷۴	۱-۴ مقدمه
۷۴	۲-۴ اهداف یادگیری
۷۴	۳-۴ ارتباط حل مسئله با یادگیری
۷۵	۱-۳-۴ راهبردهای شناختی
۷۶	۲-۳-۴ راهبردهای فراشناختی
۷۷	۳-۳-۴ راهبردهای مدیریت منابع
۷۹	۴-۳-۴ مراحل کاربرد این رویکرد در فرایند یادگیری
۷۹	۴-۴ حل مسائل به صورت اخلاقی
۸۲	۵-۴ حل مسئله در بستر چند فرهنگی
۸۵	۶-۴ مزایای یادگیری مبتنی بر حل مسئله
۸۶	۷-۴ به کارگیری حل مسئله در مشاوره
۸۷	۸-۴ چگونه در حل مسائل مهارت پیدا کنیم؟
۸۸	۹-۴ به کارگیری حل مسئله در کسب و کار
۹۴	۱۰-۴ پرسش‌های مروری
۹۶	۱۱-۴ منابع

پیشگفتار

در قرن حاضر سازمان‌ها و افراد گام در دنیایی مملو از تغییرات و رقابت گذاشته‌اند. تلاش در دستیابی به اهدافی از قبیل بقا و رشد همواره آنان را در موقعیت‌های متفاوتی قرار می‌دهد. تغییر مداوم مشاغل، کاهش عمر مصرف محصولات، ارتقاء سطح فناوری و توانایی تولید در ابعاد کوچک‌تر، نشانه‌هایی از زندگی در این قرن هستند که به صورت مشکلاتی بروز کرده‌اند و به عنوان یک چالش پیش روی سازمان‌ها و افراد ظاهر شده است. فرد یا سازمان باید قادر باشند مشکلات خود را به مسائل قابل حل تبدیل کرده و آنها را به صورت منحصر به فردی حل کنند. از این رو باید رویکردی مناسب همراه با تفکری خلاقانه پیش رو گیرند و نسبت به رفع موانع اقدام کنند.

در این کتاب تلاش شده است با بیان مفاهیم کلی حل خلاقانه مسئله در چهارچوب یک فرایند هشت مرحله‌ای، افراد و سازمان‌ها را برای کسب این مهارت آماده کرد. کتاب در پنج فصل تدوین شده است که فصل نخست به کلیات و مبانی موضوع پرداخته است. در فصل دوم هشت گام از فرایند حل خلاقانه مسئله تشریح شده است. در فصل سوم الگوها و مدل‌های حل خلاقانه مسئله ارائه شده و در فصول چهارم و پنجم به تکنیک‌های حل خلاقانه مسئله و نمونه‌های مطالعاتی حاصل از بررسی‌های متفاوت اختصاص یافته است.

کتاب بر اساس آخرین سرفصل‌های مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای درسی به عنوان مسئله‌یابی و حل مسئله در مقطع کارشناسی رشته مدیریت صنعتی تدوین شده است و از این رو می‌تواند برای دانشجویان این رشته و نیز دانشجویان مهندسی صنایع در مقطع کارشناسی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین دانشجویان کارشناسی ارشد این رشته‌ها نیز به عنوان مطالعات تکمیلی می‌توانند از کتاب بهره‌مند شوند. از طرفی مطالب ارائه شده پاسخگوی نیازهای سازمان‌ها اعم از دولتی و خصوصی نیز خواهد بود.

برخلاف مرور چندین بار دست‌نوشته‌ها، کتاب حاضر خالی از اشکال نیست، از این رو از تمامی اساتید و دانشجویان محترم و دیگر خوانندگان گرامی تقاضا می‌شود نظرات و پیشنهادهای خود را برای ارتقاء کیفی اثر ارائه کنند.

مولفین